

لذت تماشای حقیقت

وحید فرجی
عضو هیات
انتخاب
بخش بلند

امکان مشاهده تعداد قابل توجهی از مستندهایی که طی یکی، دو سال اخیر تولید شده‌اند از جمله مشوق‌های من برای حضور در هیأت انتخاب جشنواره حقیقت بود، آن هم در شرایطی که مستندهای مذکور از جهت مضمون و ساختار نیز برخوردار از تنوع زیادی هستند. فراهم شدن امکانی برای مشاهده بیش از ۷۰ مستند در خلال بررسی‌ها و در جایگاه داور، برای فردی همچون من که خود نیز در این عرصه فعالیت دارد یک فرصت طلایی است. آن هم در شرایطی که تعداد کمی از مستندهای متقاضی شرکت در جشنواره‌ها، از جمله «جشنواره حقیقت» امکانی برای اکران پیدا می‌کنند و این یکی دیگر از همان دلایلی به‌شمار می‌آید که در ابتدا در چرایی قبول چنین مسئولیتی به آن اشاره کردم. تماشای مستندهایی که وارد میدان این رقابت نمی‌شوند امتیازی است که فارغ از این جایگاه براجحتی ممکن نیست، از همین رو مسلم است که من مستندساز به صرف مشغله‌های کاری بسیار نیز حاضر به رد این فرصت نباشم. بیش از ۱۵ سال است که به‌شکل جدی پیگیر سینمای مستند هستم و تماشای ساخته‌های مستندسازان ایرانی همواره یکی از دغدغه‌های جدی‌ام به‌شمار می‌آید. این مساله در ارتباط با «جشنواره حقیقت» که مهم‌ترین اتفاق سینمای مستند در کشورمان است بیش از همه خودنمایی می‌کند.

بی‌هیچ تعارفی طی تمام دوره‌هایی که از برپایی این رویداد هنری می‌گذرد، هر سال با اتفاقی تازه در میان آثار رویرهو شده‌ایم، باوجود مشکلات اقتصادی

جسارت در پرداخت با چاشنی نقد ناصحانه

ابوالقاسم نامری
عضو هیات
انتخاب بخش
نیمه‌بلند

در دوره‌های مختلف همیشه پیگیر فیلم‌های جشنواره بوده‌ام، با به‌عنوان مخاطب به تماشای نشسته‌ام و با به‌عنوان عضو هیأت انتخاب آنها را ارزیابی کرده‌ام؛ در مقام مقایسه با آثار این دوره شاخصه قابل توجه برای من تنوع گونه‌ها در بخش نیمه‌بلند است. به این معنا که موضوعات مختلف و متنوعی در آثار ارسالی وجود داشت و در فیلم‌های منتخب نیز این گوناگونی و تنوع دیده می‌شود. گوناگونی موضوعی از جمله محیط زیست، مردم‌شناسی، تاریخ معاصر، سلامت جامعه و پزشکی، انقلاب، جنگ و دفاع مقدس، زنان، کرونا، وقایع بین‌الملل و سطح منطقه، شهید قاسم سلیمانی و مستندهای آرشیوی و همچنین تنوع گونه‌های مستند در آثار این دوره چشمگیر بود.

مستندسازها اصولاً آدم‌های دغدغه‌مندی هستند و برای به تصویر کشیدن دغدغه‌هایشان لازم است عمیق فکر کنند، تحقیق کنند و به‌کنه ماجرای بی‌برند. پرداخت عمیق به سوزه‌ها دیگر شاخصه آثار است. اگر راجع به تاریخ معاصر حرف می‌زنند و به‌عنوان مثال به «تکیه دولت» از اواخر دوره قاجار و اوایل دوره پهلوی پرداخته‌اند، تحقیق و عمق نگاه‌شان کم‌نظیر است یا اگر سراغ دزدان دریایی سومالی از یک طرف و سرنوشت ماهیگیران مناطق جنوبی بلوچستان و صید ماهی در عمق آب‌های دریای عمان و اقیانوس هند رفته‌اند بخوبی راجع به زوایای مختلف تحقیق کرده‌اند.

خیلی فراتر از چیزهایی که در روزنامه‌ها خوانده‌ایم یا در اخبار شنیده‌ایم، با دیدن مستند بی‌خواهید برد که پرداخت به این موضوع براجحتی شدنی نیست و باید از کنه ماجرا شناخت پیدا کنید تا چنین کاری را تولید کنید. در آثار امسال با نگاه تازه‌ای نسبت به موضوعات تکراری مواجه هستیم. آدم‌هایی که عموماً در آثار مرتبط با جنگ و دفاع مقدس دیده‌ایم؛ آدم‌هایی

سرمایه‌ای به‌نام زنان فیلمساز

رضا خوشدل‌راد
عضو هیات
انتخاب بخش
کوتاه

چندین سال قبل تعریف و شناخت مخاطب از مستند چیزی در حد راز بقا بود. اگر به کسی می‌گفتم در حال تولید مستند هستیم در ادامه پاسخ می‌شنیدیم که همان راز بقا! فیلم‌های راز بقا آنقدر در آن سال‌ها تکرار شده بود که مفهوم مستند به زانری خاص که در تلویزیون نشان داده می‌شد تقلیل پیدا کرده بود. برگزاری جشنواره یکی از عواملی است که باعث شد مستند شناخته شود و پله پله سطح توقع ما از موضوع مستند، ساختارش، فعّالان این حوزه، مخاطبان و... بالاتر رود. با هر دوره که به‌عمر جشنواره اضافه شد تولیدات بیشتر شد، سطح داوری ارتقا یافت، سختگیری‌ها بیشتر شد و در نهایت سینمای مستند اعتلا پیدا کرد. امسال در حالی پانزدهمین دوره جشنواره سینماحقیقت را برگزار می‌کنیم که فیلمسازان با دو مشکل بزرگ دست و پنجه نرم کردند؛ از یکسو بیماری کرونا که محدودیت‌های مختلفی را ایجاد کرده بود و از سوی دیگر مشکلات اقتصادی که همچون تمام بخش‌های جامعه، فعالان این حوزه را درگیر بالا رفتن هزینه تولید کرده بود. مستندسازها اما آدم‌های پراکنیزه‌تری نسبت به دیگر گونه‌های سینمایی هستند

سال‌های اخیر و از سویی موانعی که شیوع کرونا سبب شده، مستندسازان دست از کار نکشیده‌اند و در دوره فعلی هم شاهد تلاش قابل تحسین آنان بوده و هستیم. اما در نگاهی گذرا به آثاری که متقاضی شرکت در این دوره بودند می‌توان به تنوع در موضوعات و فرم‌های ساختی فیلم‌ها اشاره کرد. این در شرایطی است که تمرکز سازندگان مستندهای سال‌های گذشته، چه در خلال برپایی «جشنواره حقیقت» و چه حتی فراتر از این رویداد هنری اغلب بر مسائل اجتماعی بود. اما در این دوره افزون بر موضوعات اجتماعی در دیگر مضامین همچون محیط زیست، پرتره مشاهیر فرهنگ و هنر، تاریخ، ورزش، قوم‌نگاری و دفاع مقدس نیز با آثار متعددی در میان مستندهای منتخب بخش بلند روبه‌رو هستیم. از همین بابت در سال جاری که مصادف با پانزدهمین دوره «جشنواره حقیقت» می‌شود هم در فیلم‌های ارسالی و هم در چگونگی انتخاب آثار شاهد جدیت در رعایت همه استانداردهای فیلمسازی هستیم.

به انکای مواردی که مختصر درباره برخی از آنها خواندید بی‌اغراق انتخاب از میان مستندهای ارسالی به دبیرخانه جشنواره امسال کاری به مراتب دشوار بود. در نهایت ۲۳ فیلم موفق به شرکت در بخش بلند پانزدهمین دوره جشنواره سینما حقیقت شدند. امیدوارم دوستان و همکاران مستندساز و همچنین علاقه‌مندان این عرصه فرصت تماشا و بهره‌مندی از این فیلم‌ها را از دست ندهند، سینمای مستند کشورمان امسال شاهد کارهای ارزشمندی خواهد بود؛ ساخته‌هایی که اطمینان دارم پانزدهمین دوره این جشنواره را به یاد ماندنی خواهد کرد.

■ **سال گذشته با برگزاری آنلاین، جشنواره سینما حقیقت صرفاً به تهران محدود نشد؛ فضایی ایجاد شد تا دانشجویان، مخاطبان جدی حوزه مستند و کارگردان‌هایی که در شهرستان هستند و امکان سفر به تهران برای آنها وجود ندارد فیلم‌های جشنواره را ببینند اما از سوی دیگر جشنواره‌ها محلی برای تلافی تفکر و تبادل نظر و مرادوه هستند و برگزاری آنلاین این فرصت را از جشنواره گرفت. با تکیه بر تجربه برگزاری جشنواره آنلاین و همچنین حضور فیزیکی در ادوار گذشته چگونه این دو وجه در جشنواره امسال تلفیق و لحاظ‌شده است؟**

برنامه‌ریزی برای جشنواره در ایام پیک کرونا انجام شد و سیاستگذاری‌ها براساس شرایط دوره زمانی جشنواره (آذرماه) بود. طبق تجربه سال گذشته پیش‌بینی‌ها این بود که در ایام برگزاری جشنواره با بحران پیک کرونا و شرایط قرنطینه مواجه خواهیم بود و بر این اساس و با توجه به دستاورد بسیار خوب سال گذشته در حوزه سامانه‌های برخط، تصمیم بر آن شد که بخش آنلاین برقرار باشد و آن را گسترش بدهیم.

در سیاستگذاری‌های جشنواره هم اعلام شد که قرار است جشنواره به‌صورت آنلاین برگزار شود و در صورتی که شرایط جامعه و مهار بیماری مجال بدهد بخش فیزیکی را به‌صورت مختصر برگزار کنیم. در آیین‌نامه هم قید کردیم که جشنواره به‌صورت آنلاین برگزار می‌شود و لازم است فیلمسازان متقاضی به بخش آنلاین فیلم‌هایشان از سامانه برخط رضایت بدهند. در این مدت آسیب‌شناسی شد و نقاط ضعف را برطرف کردیم. با گسترده‌گی واکنسیناسیون اما از وضعیت خطر فاصله گرفتیم و شرایط پروتکل‌ها تغییر کرد و شاهد گشایش سینماها بودیم. با وجود این چون از مدت‌ها پیش برای جشنواره ریل‌گذاری شده و زیرساخت‌ها تعریف شده بود اعمال تغییرات سخت نبود. در حال رایزنی و تصمیم‌گیری برای بخش فیزیکی هستیم و باید با توجه به سیاست‌های ستاد مبارزه با کرونا در این باره تصمیم‌گیری شود چون مسأله فقط نمایش فیلم نیست و همان‌طور که اشاره کردید جشنواره‌ها گعده‌های فکری و محلی برای گپ‌وگفت هستند و باید به تمام جوانب فکر کنیم. تلاش‌مان این است که مانند جشنواره فیلم کوتاه، بخش فیزیکی را به‌صورت محدود برای برخی افراد اجرا کنیم.

■ **قطعا حوزه مستند عرصه مناسبی برای ثبت و ضبط اتفاق‌هایی است که در سال گذشته پشت سر گذاشتیم. بجز پرداخت مستقیم به کرونا، فضای فیلم‌ها تا چه میزان متأثر از شرایط اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی بخصوص دو سال گذشته است؟**

سال گذشته مواجه بیشتری با بیماری کرونا داشتیم، فیلمسازها همچون همیشه در خط مقدم ثبت وقایع بودند و مانند تمام پدیده‌ها به بحران کرونا واکنش نشان دادند. در جشنواره امسال بخش ویژه کرونا را نداریم اما همان‌طور که اشاره کردید تبعات کرونا بخشی از زمینه زندگی فیلم‌های موجود است. پدیده‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی روز در آثار این دوره مشهود است. از تاریخ را به تصویر کشیده‌اند که خیلی هم متنوع است. در همه حوزه‌ها از آسیب‌های محیط زیستی که پشت‌ت تهدیدکننده است تا فیلم‌های اجتماعی، اقتصادی، زندگینامه‌ای تا همه مضامین و موضوعات مهم حوزه دفاع مقدس، انقلاب اسلامی و... در جشنواره

محمد حمیدی‌مقدم در گفت‌وگو با «ایران»

از کم و کیف آثار جشنواره «سینماحقیقت» گفته‌است

صف اول رصد مسائل و حفره‌های جامعه

ترکس عل‌شوری
خبرنگار

پانزدهمین جشنواره «سینماحقیقت» با دبیری محمد حمیدی‌مقدم قرار است از ۱۸ تا ۲۵ آذرماه به‌صورت آنلاین و احتمالاً بخشی هم فیزیکی برگزار شود. هفته گذشته هیأت انتخاب از میان ۱۰۴ فیلم مستند بلند، ۱۷۸ اثر نیمه‌بلند و ۳۶۸ فیلم مستند کوتاه متقاضی حضور در جشنواره، فیلم‌های منتخب بخش مسابقه ملی را در سه گروه مستند‌های کوتاه، نیمه‌بلند و بلند اعلام کرد. درباره کم و کیف آثار این دوره و شاخصه‌های انتخاب با محمد حمیدی‌مقدم گفت‌وگو کرده‌ایم. او تأکید دارد فهرست منتخب حاصل نگاه مستقل هیأت انتخاب و مبتنی بر اصول و اهداف جشنواره است.

امسال شاهد هستیم.

■ **به‌عبارتی معتقدید که تنوع ژانر و گستردگی مضمون در آثار این دوره دیده شده است؟** این تنوع یک درخواست در هیأت انتخاب بود؛ اینکه جشنواره نباید تراش را صرفاً روی مؤلفه تکنیک قرار دهد موضوع و مضمون فیلم‌ها حائز اهمیت بود. نگاه ما در «سینماحقیقت» یک نگاه همه جانبه است و همه آثاری را که دارای شرایط فرمی و محتوایی بودند ، انتخاب کردیم. برایمان مهم بود که بتوانیم طیف گوناگونی از مخاطبان را دخیل کنیم و طرف‌گفت‌وگو جشنواره باشد و به‌عبارت بهتر بتوانیم آنها را جذب کنیم.

صنح سلیت جشنواره سینما حقیقت

مسائل و حفره‌های داخل جامعه هستند، وقتی پیشنهاد می‌دهند و همه جانبه وارد جست‌وجو و کنکاش می‌شوند به نسبی عادلانه دست پیدا کرده‌اند. اینجاست که پیشنهادها برای جامعه و برای سیاستمداران کاربردی می‌شود. ما این طور تعریف می‌کنیم که آیا مستند دردی از جامعه را درمان می‌کند یا راهی را نشان می‌دهد؟ اگر مستندها در همین مسیر درست گام بردارند امیدبخش هستند. قرار نیست در لایه رویی بختیم و وضعیت را گل و بلبل نشان بدهیم، غم می‌خوریم و درد می‌کشیم اما این ما را جلو می‌برد چون به یک مسأله مغفول مانده فکر می‌کنیم. یک نفر به‌عنوان مسئول و نفر دیگر

تعداد آثار انتخابی برای هر جشنواره مشخص و معین است و خارج از این دایره فیلم‌هایی قرار می‌گیرند که صاحبانشان ظن و تصور دیگری دارند. در هر وضعیت ممکن است عدای که فیلمشان به فهرست آثار منتخب راه پیدا نکرده مخالفت کنند و انتقادی هم داشته باشند.

■ **یعنی چیزی که در جشنواره می‌بینیم حاصل استقلال فکری و نظری هیأت انتخاب است و احتمالاً محدودیت‌هایی از سوی شورای نظارت و پروانه نمایش سازمان سینمایی در امر انتخاب فیلم‌ها دخیل نبوده** است، خیر، هیأت انتخاب کاملاً مستقل بود.

اهمیت جشنواره خیلی بیش از ظرفیت و حدود آن نباشد، راه‌های دیگری هم از جمله تلویزیون برای نمایش فیلم هست. وقتی این انباشت انرژی و توقع پشت در سینما حقیقت ایجاد می‌شود نسبت به هر گروه داوری و انتخاب واکنش‌های احساسی برمی‌انگیزد. با این نگاه در هر شرایط آرمایی می‌توان با عده‌ای مخالفت داشت.

اگر جشنواره‌ها را در حد ظرفیت واقعی خودش ببینیم آن وقت مثل همه جای دنیا واکنش‌هایمان طبیعی خواهد بود. به سیاست‌ها و قوانین جشنواره احترام بگذاریم. به امید اینکه قوانین شفاف‌تر شود و همه از آن مطلع شوند. ممکن است فیلمی به‌لحاظ زیبایی‌شناسی شاخص باشد اما شاید با سیاست‌های جشنواره همخوان نباشد یا حتی به‌لحاظ مضمون در دسته‌بندی موضوعی آنها نباشد. همه اینها می‌تواند بخشی از انتخاب یا رد یک فیلم باشد. این معضل ما در همه جشنواره‌هایی است که در کشور داریم. در نهایت امیدوارم این تعادل برقرار باشد و راه‌های دیگری هم برای عرضه فیلم‌ها به وجود بیاید. با آرزوی اینکه جشنواره‌های فیلم مستند دیگری برگزار شود شاید این بار اضافی و خیلی سنگین را از دوش جشنواره سینما حقیقت کم کند و تعادلی در عرضه و تقاضا فیلم مستند به‌وجود بیاید.

■ **جشنواره امسال تا چه میزان بازتاب تصویری از تمامیت ایران است؟**

این نگاه هم در تولید مرکز گسترش وجود دارد و هم در نگاه منطقه‌ای البته نه به این منظور که آن را نمادین یا شوقاً و نمایشی اجرا کنیم بلکه باورمان این است کسی که جشنواره سینما حقیقت را می‌بیند باید تمام سلايق و نگاه‌ها را ببیند. باز هم اینجا بحث انتخاب‌ها مطرح می‌شود. جشنواره سینما حقیقت باید بتواند در حوزه منطقه‌ای، محلی و بومی آرای بیشتری را جلب کند و انعکاس دهد. این جذب کردن به این معنا نیست که از وجه کیفی آثار صرف‌نظر کنیم. تلاش کردیم براساس همین تنوع موضوعی نگاهیم به مناطق و اقلیم‌های متنوع داشته باشیم و سعی کردیم این هدف و سیاست جزو اصول ما در انتخاب فیلم‌ها باشد.

■ **در یکی دو سال گذشته کشور شرایط سخت و بحرانی را پشت سر گذاشته آیا فضای جامعه‌ای که در دوربین مستندسازها ثبت شده مایوسانه و سرخورده است یا این که این نگاه در انتخاب فیلم‌ها تعدیل شده است؟** فیلمساز نتیجه زیست خویش را به‌تصویر می‌کشد اگر تلخی این نگاه را احساس می‌کنیم یادمان باشد حاصل نگاه دلسوزانه فیلمسازی است که وضعیت فعلی را برای ما رصد می‌کند. این را تمییز بدهیم که در حوزه مستند امید داشتن به پایان خوش و وضعیت رنگارنگ ساده‌نگری است. فیلمسازان مستند در صف اول رصد می‌توان در این باره صحبت کرد.

به‌عنوان سیاستگذار فکر می‌کند شاید کوتاهی کردیم. اگر از فیلمی رنجیدیم و درد کشیدیم نباید بگویم ناامیدانه است. اتفاقاً این فیلم برای آینده یک جامعه امیدوارکننده است. فیلمساز مستند همپای افراد جامعه در جوار بیماری کرونا و مسائل بزرگ معیشتی زیست کرده با گوشت و پوست و استخوان آن را چشیده و درک کرده است، در نتیجه سوزهای که مورد کنکاش قرار می‌دهد بخشی از همین زندگی است. در مقابل سینمای مستند باید گاردها را باز کرد و به‌نگاه خوش‌بین مستندساز در جست‌وجوی حقیقت احترام گذاشت و نگاه دردمند او را سوء تعبیر نکرد و بلکه آن را جزئی و بخشی از زیر پوست ولایه‌های زیرین جامعه انگاشت. وقتی این اتفاق بیفتد سینمای مستند در کنار حوزه‌های اجتماعی خودش محکم می‌ایستد و برای آینده‌اش، برای جامعه امروز و برای مردمش در حوزه فرهنگ، تربیت، سیاست، اقتصاد و... راهکار نشان می‌دهد.

■ **چه خوب اگر به‌عنوان برگزارکننده جشنواره چنین باوری داشته و با نگاه سلبی با این دست آثار برخورد نشود. در عرصه فرهنگ و هنر همیشه با برچسب سپاه‌نمایی مانع‌از آن شدیم که فیلمسازها جسارت لازم در پرداخت به برخی موضوعات داشته باشند. درباره صحت این موضوع می‌توان بعد از جشنواره مفصل‌تر صحبت کرد.**

بله بعد از جشنواره با استناد به آثار فیلمسازان مستند در صف اول رصد